

Sprawozdanie
z działalności Rady ds. Systemu Płatniczego w 2002 roku

1. Wprowadzenie

Rok 2002 był czwartym pełnym rokiem działalności Rady ds. Systemu Płatniczego, organu opiniodawczo-doradczego przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego, utworzonej na podstawie *uchwały Nr 14/98 Zarządu NBP z dnia 10 czerwca 1998 r. w sprawie powołania przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego organu opiniodawczo-doradczego o nazwie Rada ds. Systemu Płatniczego*.

Rada ds. Systemu Płatniczego uznała w 2000 r. za wskazane opracowywanie rocznych sprawozdań ze swojej działalności oraz rozpatrywanie i przyjmowanie ich na pierwszym posiedzeniu Rady w kolejnym roku, a następnie przedstawianie do zatwierdzenia Zarządowi Narodowego Banku Polskiego. Podobne sprawozdania były przyjęte przez Radę ds. Systemu Płatniczego i Zarząd Narodowego Banku Polskiego za lata 1998-1999, 2000 i 2001.

2. Działalność Rady ds. Systemu Płatniczego w 2002 r.

2.1. Aspekty organizacyjne

Skład osobowy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2002 r. przedstawiono w załączniku nr 1.

W załączniku tym podano również nazwiska osób upoważnionych przez członków Rady na mocy *uchwały nr 44/2001 Zarządu Narodowego Banku Polskiego z dnia 13 lipca 2001 r. zmieniającej uchwałę w sprawie powołania przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego organu opiniodawczo-doradczego o nazwie Rada ds. Systemu Płatniczego* do reprezentowania ich w pracach Rady w razie ich nieobecności.

Poza członkami Rady i osobami upoważnionymi w posiedzeniach uczestniczyli eksperci z instytucji reprezentowanych w Radzie, a także przedstawiciele innych instytucji, jeżeli ich obecność była uzasadniona tematyką posiedzenia.

Przewidywany zakres zagadnień rozpatrywanych przez Radę ds. Systemu Płatniczego został określony w *Rocznym planie pracy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2002 roku*, zwanym dalej *Planem* (załącznik nr 2), który został opracowany na podstawie propozycji członków Rady i przyjęty na posiedzeniu Rady w dniu 21 marca 2002 r.

W 2002 roku Rada odbyła łącznie pięć posiedzeń. Miejscem czterech z nich była siedziba Centrali NBP, jedno, zorganizowane przez Związek Banków Polskich, odbyło się w Klubie Bankowca w Warszawie.

W pierwszym półroczu 2002 r. Rada odbyła dwa posiedzenia w dniach: 21 marca i 13 czerwca, realizując zadania określone w *Planie* z wyjątkiem tematyki związanej z propozycjami zmian trybu rozliczania dokumentów obciążeniowych, której omawianie, ze względu na brak stosownych uzgodnień między Narodowym Bankiem Polskim a Związkiem Banków Polskich, zdecydowano przesunąć na drugie półrocze 2002 r.

W drugim półroczu odbyły się trzy posiedzenia, w tym dwa posiedzenia przewidziane w *Planie* (w dniach: 12 września i 21 grudnia) oraz jedno dodatkowe (w dniu 30 października). Konieczność zwołania dodatkowego posiedzenia wynikała z tego, że niektóre tematy, w związku z którymi powołano zespoły robocze lub które wymagały dodatkowych konsultacji bądź uzgodnień, były przedmiotem obrad Rady więcej niż jeden raz (por. punkty 2.2.1-2.2.3), co w roku sprawozdawczym spowodowało zwiększenie liczby tematów omawianych na posiedzeniach Rady z 20 do 25.

Wszystkim posiedzeniom przewodniczył p. Jerzy Stopyra, Przewodniczący Rady, Pierwszy Zastępca Prezesa NBP.

Po każdym posiedzeniu wydawano komunikat prasowy, który następnie był przekazywany środkom masowego przekazu oraz publikowany na stronie internetowej NBP.

2.2. Aspekty merytoryczne

W roku sprawozdawczym prace Rady grupowały się w następujących obszarach tematycznych:

- dostosowanie polskiego systemu płatniczego do wymagań i warunków stawianych systemom płatniczym krajów członkowskich Unii Europejskiej oraz standardów międzynarodowych,
- regulacje prawne dotyczące funkcjonowania systemu płatniczego,
- zagadnienia systemowe związane z usprawnieniem obrotu płatniczego,
- opinie Rady na temat opracowań przeznaczonych do przedłożenia Zarządowi NBP.

Poniżej zaprezentowano krótkie omówienie postanowień Rady wynikających z rozpatrywania poszczególnych tematów według podanej powyżej klasyfikacji, jak również informacje o ewentualnym dalszym ciągu prac nad tymi tematami po ich rozpatrzeniu przez Radę.

2.2.1. Dostosowanie polskiego systemu płatniczego do wymagań i warunków stawianych systemom płatniczym krajów członkowskich Unii Europejskiej oraz standardów międzynarodowych

Rozwój systemu SORBNET w latach 2000 – 2001 oraz kierunki jego rozwoju w przyszłości

Na posiedzeniu w dniu 13 czerwca 2002 r. Rada przyjęła informację Departamentu Systemu Płatniczego NBP na temat rozwoju systemu SORBNET w latach 2000-2001, wraz z propozycjami zmian w tym systemie, przewidzianych do wprowadzenia w latach 2002-2003. Wśród tych propozycji wymieniono m. in.:

- zmiany wynikające z wprowadzenia systemu RTGS w KDPW SA,
- odejście od poczty elektronicznej i przejście na oprogramowanie middleware w warstwie telekomunikacyjnej,
- aktywne wprowadzenie standardu numeru rachunku bankowego (NRB),
- zmiany w dziedzinie kryptografii,
- inne modyfikacje, związane ze zmianami w systemie SKARBNET i zmianami w systemie księgowym w NBP.

Zgodnie z deklaracją DSP NBP, zasadniczym celem przedstawienia Radzie przedmiotowego materiału była próba określenia pożądanych kierunków rozwoju systemu SORBNET w perspektywie obejmującej okres członkostwa Polski w UE, a następnie w UGiW. Zaznaczono jednak, że w tej perspektywie trudno przedstawić konkretny, określony program ze względu na brak w tym czasie jeszcze decyzji EBC i ESBC w sprawie przyszłości systemu TARGET oraz możliwości i form uczestnictwa w tym systemie systemów RTGS z obecnych krajów akcesyjnych. W związku z tym DSP NBP przedstawił do dyskusji różne opcje rozwoju systemu SORBNET, uwzględniające różne scenariusze, zależne od decyzji EBC.

W dyskusji podkreślono, że przed polskim sektorem bankowym stoi jedno z najważniejszych i ze strategicznego punktu widzenia pilnych zagadnień, jakim jest określenie docelowego modelu systemu płatniczego. Wyrażono pogląd, że kwestie strategiczne związane z rozwojem systemu SORBNET należy rozpatrywać w szerszym kontekście rozwoju całego polskiego systemu płatniczego. Zdecydowanie dominowało też stanowisko, że przy obecnym stanie wiedzy na temat

przyszłości systemu TARGET prace w tej dziedzinie powinny przebiegać dwutorowo: z jednej strony należy bacznie obserwować rozwój systemów płatności w krajach unijnych, w tym dokonujący się w nich postęp technologiczny, z drugiej zaś - rozwijać i doskonalić własne systemy.

W dyskusji zgłoszono również postulat podjęcia prób utworzenia w Polsce regionalnego węzła rozliczeniowego.

Wobec poruszonych w dyskusji wielu problemów strategicznych, postanowiono powołać zespół roboczy, złożony z przedstawicieli ZBP, NBP, KIR SA, BPT TELBANK SA, KDPW SA, PolCard SA i Poczty Polskiej, którego zadaniem byłoby wypracowanie strategii rozwoju systemu SORBNET. Rezultatem prac zespołu miało być przygotowanie podstaw do przyjęcia przez Radę ds. Systemu Płatniczego optymalnej propozycji dla Zarządu NBP w sprawie docelowej strategii rozwoju systemu SORBNET i przedstawienie ich Radzie na jednym z następnych posiedzeń. Rolę koordynatora prac zespołu powierzono p. A. Tochmańskiemu, Sekretarzowi Rady.

Zespół spotykał się czterokrotnie w NBP w dniach: 2 sierpnia, 5 września, 27 września i 16 października 2002 r.

Strategia rozwoju systemu SORBNET

Na posiedzeniu w dniu 30 października 2002 r. Rada przyjęła informację na temat wyników prac zespołu ds. opracowania strategii rozwoju systemu SORBNET. Do zasadniczych rezultatów prac, przeprowadzonych przez zespół i DSP NBP, zaliczono:

- dokonanie wyboru optymalnego scenariusza rozwoju systemu SORBNET z uwzględnieniem czynników ekonomicznych, politycznych, biznesowych i ryzyka. W scenariuszu tym przewidziano zbudowanie nowego systemu SORBNET 2, przeznaczonego do obsługi płatności w euro. System ten rozpocząłby działalność w drugiej połowie 2005 r. i zostałby włączony do obecnie funkcjonującego systemu TARGET 1. W przyszłości, zależnie od kierunków rozwoju systemu TARGET, może wystąpić konieczność opracowania nowego systemu SORBNET 3, dostosowanego do nieznanych obecnie wymagań nowego systemu TARGET 2.
- jednoznaczne opowiedzenie się banków za zastosowaniem w systemie SORBNET 2 komunikatów w standardzie SWIFT. Banki poparły ponadto koncepcję wykorzystania systemu S.W.I.F.T. do komunikacji w systemie SORBNET 2, m. in. w związku z planowanym na drugą połowę 2003 r. wprowadzeniem przez S.W.I.F.T. nowego systemu SWIFTNet do obsługi przelewów transgranicznych.
- rekomendowanie BPT TELBANK SA jako operatora SWIFT w Polsce.

W dyskusji generalnie pozytywnie ustosunkowano się do zaprezentowanej strategii rozwoju systemu SORBNET. Rozważano szereg problemów szczegółowych, związanych z realizacją przedstawionego scenariusza, wśród których za najpoważniejszą uznano "dwuwalutowość" systemu SORBNET. Postulowano ponadto celowość uwzględnienia aspektów ekonomicznych przy dokonywaniu wyboru optymalnego scenariusza.

Poinformowano o tym, że scenariusz rozwoju systemu SORBNET zostanie powtórnie przeanalizowany i uzupełniony. Zakładano, że do końca 2002 r. optymalny scenariusz, uzupełniony o szacunkowe koszty jego realizacji, zostałby przedłożony Zarządowi NBP w celu podjęcia stosownej decyzji.

W międzyczasie (w październiku i listopadzie 2002 r.) miało jednak miejsce podjęcie przez EBC dawno spodziewanych decyzji na temat możliwości uczestnictwa krajów akcesyjnych w systemie TARGET oraz odnośnie systemu TARGET 2. Powyższe decyzje oraz nowe opcje zaproponowane przez EBC w stosunku do wcześniej analizowanych przez zespół roboczy i DSP NBP jak również dość szeroki jeszcze zakres niepewności w niektórych obszarach spowodował jednak, że w grudniu 2002 r. Zarząd NBP nie podejmował jeszcze decyzji w zakresie uczestnictwa Polski w systemie TARGET, ale został poinformowany o ww. decyzjach EBC oraz o dotychczasowych pracach DSP NBP, Rady ds. Systemu Płatniczego i jej zespołu roboczego w tym zakresie. Określono, że ostateczna decyzja Zarządu NBP w sprawie uczestnictwa Polski w systemie TARGET powinna być podjęta do końca czerwca 2003 r.

Rola Narodowego Banku Polskiego w zakresie nadzoru nad systemami płatności

Na posiedzeniu w dniu 12 września 2002 r. Rada przyjęła przedstawioną przez Departament Systemu Płatniczego NBP informację na powyższy temat.

W dyskusji za pozytywny uznano fakt ewoluowania NBP w kierunku wzmacniania jego funkcji systemowych i umacniania roli NBP jako gwaranta stabilności systemowej. Zaprezentowano pozytywną opinię na temat założeń polityki nadzoru Narodowego Banku Polskiego nad systemami płatności. Wyrażono zgodny pogląd, że ogólne założenia polityki nadzoru nad systemami płatności wymagają uszczegółowienia. Zadeklarowano, że w 2003 r. NBP przedstawi Radzie do zaopiniowania projekt dokumentu prezentującego politykę banku centralnego w dziedzinie nadzoru nad systemami płatności. Dokument ten powinien zostać następnie przedstawiony Zarządowi NBP do zatwierdzenia i opublikowany.

Ocena polskiego systemu płatniczego z punktu widzenia zasad zawartych w raporcie Banku Rozrachunków Międzynarodowych pt. "Core principles for systemically important payment systems"

Na posiedzeniu w dniu 30 października 2002 r. Rada zapoznała się z dokonaną przez Departament Systemu Płatniczego NBP oceną polskiego systemu płatniczego z punktu widzenia zasad zawartych w raporcie Banku Rozrachunków Międzynarodowych pt. *"Core principles for systemically important payment systems"*. Ocenianymi systemami były dwa systemy uznane za systemowo ważne, tj. system SORBNET i system ELIXIR. Zgodnie z wnioskami wynikającymi z powyższej oceny uznano, że:

- oba ww. systemy nie spełniały w momencie dokonywania oceny zasady dotyczącej solidnych podstaw prawnych. Zasada ta będzie jednak spełniona w chwili pełnego wejścia w życie przepisów ustawy o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami i nowej ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze, tj. w dniu 1 października 2003 r.
- system SORBNET nie spełnia zasady dotyczącej bezpieczeństwa systemu, przy czym niespełnianie tej zasady dotyczy wyłącznie funkcjonowania systemu w sytuacjach awaryjnych; jej spełnienie wymaga przetestowania i wzmocnienia odpowiednich procedur,
- system ELIXIR nie spełnia zasady dotyczącej gwarantowania rozrachunku w systemie, w związku z czym NBP na mocy przepisów ustawy o ostateczności rozrachunku wydał KIR SA stosowne zalecenie, a także zasady mówiącej o mechanizmach zarządzania płynnością.

Dyskusja koncentrowała się wokół kwestii zapewnienia gwarancji rozrachunku w systemie ELIXIR. Poinformowano o działaniach, podejmowanych przez zainteresowane podmioty w tej sferze. Omówiono ponadto przyczyny, dla których system KSR prowadzony przez PolCard SA nie został uznany za systemowo ważny, a także przyczyny pozostawania rozliczeń kartowych poza systemami KIR SA.

Dokonanie ww. pogłębionej oceny systemów uznanych za systemowo ważne było realizacją jednego z najważniejszych zaleceń międzynarodowych instytucji w zakresie systemu płatniczego.

Ocena polskich systemów rozrachunku papierów wartościowych z punktu widzenia zasad zawartych w raporcie pt. "Recommendations for Securities Settlement Systems"

Na posiedzeniu w dniu 30 października 2002 r. Rada przyjęła informację w sprawie oceny polskich systemów rozrachunku papierów wartościowych z punktu widzenia zasad zawartych w raporcie dwóch międzynarodowych organizacji: Komitetu ds. Systemów Płatności i Systemów rozrachunku (CPSS), działającego przy Banku Rozrachunków Międzynarodowych, oraz Komitetu

Technicznego Międzynarodowej Organizacji Komisji Papierów Wartościowych (IOSCO) pt. *"Recommendations for Securities Settlement Systems"*.

Ocenianymi systemami były: system KDPW SA i systemy rozrachunku papierów wartościowych, prowadzone przez Narodowy Bank Polski (tj. CRBS i RBP). W wyniku dokonanej oceny stwierdzono, że wszystkie systemy spełniają te zalecenia, które mają do nich zastosowanie.

Przedstawiono ponadto:

- w odniesieniu do systemu KDPW SA - pożądane zmiany, które należałoby wprowadzić w systemie, tj.:
  - poprawę komunikacji między uczestnikami bezpośrednimi a pośrednimi i w pewnym stopniu związaną z tym możliwość skracania cykli rozliczeniowych,
  - prowadzenie przez KDPW SA indywidualnych rachunków papierów wartościowych na wzór rachunków prowadzonych obecnie dla instrumentów pochodnych, z dostępem do tych rachunków dla właścicieli, prawdopodobnie przez Internet, co pozwoliłoby na zapobieżenie oszustwom, polegającym na prowadzeniu "podwójnej ewidencji" papierów,
  - wprowadzenie standardów SWIFT do komunikacji, przede wszystkim w odpowiedzi na potrzeby automatyzacji przebiegu informacji przesyłanych do systemu KDPW SA przez klientów - inwestorów zagranicznych.

Uznano ponadto za pożądane rozszerzenie składu Rady Nadzorczej o przedstawicieli banków - użytkowników, reprezentujących obszar zarządzania aktywami banku.

- w odniesieniu do systemów prowadzonych przez NBP - zmiany, które w najbliższym czasie nastąpią w tych systemach, tj.:
  - zmiana platformy transportowej do przekazywania zleceń między NBP a uczestnikami systemów, co powinno podnieść wydajność systemu,
  - wprowadzenie pożyczek papierów wartościowych w Centralnym Rejestrze Bonów Skarbowych,
  - zmiany w rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie bonów skarbowych, a w konsekwencji zmiany w regulacjach dotyczących CRBS.

Izby rozliczeniowe w realizacji płatności transgranicznych

Na posiedzeniu w dniu 21 grudnia 2002 r. Rada przyjęła informację Krajowej Izby Rozliczeniowej SA na temat roli izb rozliczeniowych w realizacji płatności transgranicznych.

W dyskusji, na tle rekomendacji Komisji Europejskiej i EBC, zmierzających w kierunku utworzenia jednolitego obszaru płatniczego w euro również dla płatności detalicznych, omówiono

działania na rzecz utworzenia paneuropejskiej izby rozliczeniowej. W tym kontekście szczególną uwagę zwrócono na system STEP 2.

Najwięcej miejsca poświęcono strategicznym kierunkom działań KIR SA na tle rozwoju sytuacji w dziedzinie rozliczeń płatności detalicznych w Unii Europejskiej. Wyrażono obawę o to, że z chwilą przystąpienia Polski do strefy euro polskie banki komercyjne wybiorą możliwość rozliczania się nie poprzez KIR SA, ale poprzez STEP 2. W związku z powyższym zaapelowano o jak najszybsze, aktywne rozpoznanie możliwości realizacji przez KIR SA scenariusza, w którym Izba, poprzez zapewnienie sobie dostępu do STEP 2, stanowiłaby polską "bramkę na zewnątrz" dla rozliczeń detalicznych w euro. Podkreślono, że strategię rozwoju KIR SA należy budować w połączeniu ze strategią rozwoju systemu SORBNET. Wyrażono przekonanie, że kwestia transgranicznych rozliczeń detalicznych w euro będzie przedmiotem dyskusji na przyszłych posiedzeniach Rady.

2.2.2. Regulacje prawne dotyczące funkcjonowania systemu płatniczego

Projekt ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych

Na posiedzeniu w dniu 21 marca 2002 r. Rada przyjęła informację Ministerstwa Finansów o projekcie ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych.

W dyskusji wyrażono pogląd, że od strony prawnej projekt należy ocenić pozytywnie, zgłoszono jednak szereg zastrzeżeń, dotyczących regulacji szczegółowych.

Nawiązując do prac prowadzonych nad ustawą w Sejmie i spodziewanych tam burzliwych dyskusji nad przepisami ustawy, zwłaszcza w kwestiach związanych z ochroną praw konsumenta, zaapelowano do NBP o wsparcie starań ZBP w Sejmie, zmierzających do złagodzenia przepisu, dotyczącego wysokości kwoty 150 EUR jako górnej granicy odpowiedzialności posiadacza karty za obciążenie jego rachunku przed zgłoszeniem utraty karty, np. poprzez wprowadzenie *vacatio legis* trwającego do chwili wejścia Polski do UE lub w inny sposób.

Ustosunkowując się do tego apelu, zaproponowano ewentualne spotkanie robocze ZBP i NBP w celu ustalenia wspólnego stanowiska w powyższej kwestii.

Poinformowano o tym, że część środowiska bankowego zajmuje w kwestii zawartych w projekcie przepisów dotyczących nadzoru stanowisko odmienne niż NBP i Ministerstwo Finansów i zapowiedziano starania ZBP w Sejmie o odpowiednią zmianę tych przepisów.

Ustawa o elektronicznych instrumentach płatniczych została uchwalona przez Sejm w dniu 12 września 2002 r.

Projekt zarządzenia Prezesa NBP w sprawie numeracji rachunków bankowych prowadzonych w bankach

W wyniku dyskusji w dniu 21 marca 2002 r. nad przedmiotowym projektem, przedstawionym przez Departament Systemu Płatniczego NBP, Rada generalnie pozytywnie zaopiniowała ten projekt, rekomendując równocześnie m. in.:

- przyjęcie nowego, zaproponowanego przez Związek Banków Polskich, harmonogramu wdrożenia standardu numeru rachunku bankowego, zgodnie z którym pełne wprowadzenie standardu nastąpi z dniem 1 lipca 2004 r.,
- usunięcie przepisu określającego sposób dopełniania liczby cyfr numeru rachunku do 26.

Zarządzenie Prezesa NBP w sprawie numeracji rachunków bankowych prowadzonych w bankach, uwzględniające ww. postulaty, zostało podpisane przez Prezesa NBP w dniu 6 maja 2002 r.

Omówienie wprowadzania ustawy o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami wraz z aktami wykonawczymi

Na posiedzeniu w dniu 12 września 2002 r. Rada przyjęła informację Ministerstwa Finansów w przedmiotowej kwestii.

Dyskusja koncentrowała się wokół zaliczenia systemu ELIXIR do systemów systemowo ważnych. Wyjaśniono także różnicę między systemami uznanymi za systemowo ważne w świetle kryteriów określonych przez Bank Rozrachunków Międzynarodowych a systemami podlegającymi przepisom ustawy o ostateczności rozrachunku.

2.2.3. Zagadnienia systemowe związane z usprawnieniem i elektroniczną obrotu płatniczego

Problematyka formularzy dla płatności podatkowych oraz ocena zasadności wykorzystania przez Ministra Finansów delegacji zawartej w art. 63h ustawy Prawo bankowe do określenia, w drodze rozporządzenia, wzoru formularza polecenia przelewu/wpłaty gotówkowej

Na posiedzeniu w dniu 21 marca 2002 r. Rada przyjęła informację Związku Banków Polskich na powyższy temat.

W dyskusji postulowano konieczność wprowadzenia standardu formularza polecenia przelewu/wpłaty gotówkowej w drodze stosownego rozporządzenia Ministra Finansów. Zaproponowano, aby Związek Banków Polskich opracował projekt tego rozporządzenia. Propozycja ta została zaakceptowana przez ZBP i przyjęta przez Radę.

Działania na rzecz zastąpienia w obrocie międzybankowym operacji opartych o dokument papierowy operacjami elektronicznymi, w tym projekt harmonogramu zakończenia eksploatacji systemu SYBIR

Na posiedzeniu w dniu 13 czerwca 2002 r. Rada przyjęła informację Krajowej Izby Rozliczeniowej SA na powyższy temat.

W dyskusji wyrażono poparcie dla wstępnego ramowego harmonogramu działań dotyczących eliminacji dokumentów papierowych z rozliczeń międzybankowych. Wiele uwagi poświęcono kwestiom związanym z wprowadzaniem standardu numeru rachunku bankowego (NRB), a w szczególności przyczynom błędów występujących w formacie NRB na zleceniu oraz możliwości odrzucania zleceń zawierających NRB niezgodny z przyjętym standardem.

W wyniku dyskusji zobowiązano ZBP do przeprowadzenia w środowisku bankowym konsultacji na temat możliwości przyspieszenia i usprawnienia wprowadzania standardu NRB, z uwzględnieniem analizy przepisów prawnych dotyczących możliwości odrzucania zleceń płatniczych z numerami rachunków bankowych określonych niezgodnie ze standardem NRB, i przedstawienia wyników konsultacji na posiedzeniu Rady we wrześniu 2002 r.

Analiza prawnych możliwości odrzucania zleceń płatniczych z numerami rachunków bankowych określonych niezgodnie ze standardem NRB

Na posiedzeniu w dniu 12 września 2002 r. Rada została poinformowana o tym, że w wyniku konsultacji przeprowadzonych przez Związek Banków Polskich w środowisku bankowym z udziałem prawników uznano, że problem przyjmowania zleceń z błędnie zapisanym standardowym numerem rachunku bankowego powinien zostać uregulowany w regulaminach bankowych, poprzez zawarcie w nich informacji o tym, że bank nie przyjmuje zlecenia płatniczego z błędnie zapisanym standardowym numerem rachunku bankowego. W przypadku nalegania klienta na przyjęcie takiego zlecenia bank powinien jednak je przyjąć i równocześnie poinformować klienta o nietypowym sposobie przetwarzania zlecenia i związanych z tym dodatkowych kosztach.

W wyniku dyskusji Rada postanowiła rekomendować rozwiązanie, zgodnie z którym w regulaminach bankowych byłaby zawarta klauzula, iż błędnie zapisany standardowy numer rachunku może być przyczyną niewykonania zlecenia płatniczego przez bank aktywnie stosujący NRB, natomiast w przypadku pozostałych banków zlecenie z nieprawidłowym numerem rachunku zostanie wykonane, jednak pod warunkiem poniesienia przez klienta stosownej opłaty, związanej z przetworzeniem takiego zlecenia. Uznano za wskazane, by ZBP zwrócił się

do banków komercyjnych z apelem o wprowadzenie do swoich regulaminów zapisów odpowiadających powyższej rekomendacji.

Działalność Poczty Polskiej w zakresie rozliczeń pieniężnych i obrotu gotówkowego

Na posiedzeniu w dniu 13 czerwca 2002 r. Rada przyjęła informację PPUP Poczta Polska na powyższy temat.

W dyskusji poruszono wiele zagadnień z przedmiotowego obszaru, m. in. kwestię przystąpienia Poczty do systemu zastrzeżeń, problem uzgodnienia między Poczta Polska a KIR SA terminu zaprzestania eksploatacji systemu SYBIR oraz plany Poczty, dotyczące obsługi obrotu gotówkowego w perspektywie likwidacji przez NBP części placówek pełniących funkcję zasilania w gotówkę.

Z zadowoleniem przyjęto deklarację Poczty, dotyczącą zamiaru przekształcania wszystkich dokumentów związanych z rozliczeniami pieniężnymi na postać elektroniczną.

Przygotowanie do wprowadzenia podpisu elektronicznego

Na posiedzeniu w dniu 13 czerwca 2002 r. Rada przyjęła informację Związku Banków Polskich na temat stanu przygotowań do wprowadzenia podpisu elektronicznego.

W dyskusji podkreślono m. in., że w przypadku banków ustawa o podpisie elektronicznym stwarza możliwość stosowania podpisu elektronicznego, ale tego nie nakazuje. Omówiono także stan prac nad aktami wykonawczymi do ustawy o podpisie elektronicznym oraz stopień gotowości CENTRAST SA do wykonywania funkcji głównego urzędu certyfikacji i uwarunkowania związane z pełnieniem przez CENTRAST SA tej roli.

Internet w rozliczeniach międzybankowych

Na posiedzeniu w dniu 21 grudnia 2002 r. Rada przyjęła informację Krajowej Izby Rozliczeniowej SA na powyższy temat.

W dyskusji poruszono kwestię roli KIR SA w obsłudze płatności internetowych i ewentualnych nowych usług, które Izba mogłaby świadczyć. Dominował pogląd, że KIR SA powinien prowadzić działalność w obszarach niekonkurencyjnych, choć odnotowano również propozycję rozszerzenia oferty KIR SA m. in. o pośrednictwo finansowe.

Analiza nowych produktów oraz systemów teleinformatycznych w rozliczeniach bezgotówkowych oraz zagrożenia związane z przestępstwami dokonywanymi za ich pomocą

Na posiedzeniu w dniu 21 grudnia 2002 r. Rada przyjęła informację Ministerstwa Finansów na powyższy temat.

Za mankament opracowania uznano ograniczenie jego zawartości wyłącznie do tematyki kart płatniczych.

Dyskusja koncentrowała się wokół oszustw w dziedzinie kart płatniczych. Wysłunięto przypuszczenie, że statystyki w tej dziedzinie mogą zawierać zaniżone dane i podano możliwe przyczyny takiego stanu rzeczy. Przedyskutowano propozycje MF, dotyczące zmniejszenia skali oszustw w transakcjach realizowanych przy użyciu kart płatniczych. Wyrażono pogląd, że wprowadzenie kart z mikroprocesorem powinno radykalnie zmniejszyć liczbę transakcji oszukańczych.

Wobec faktu, że przedmiotowa tematyka jest istotna dla polskiego systemu płatniczego, wyrażono nadzieję na kontynuowanie dyskusji w przyszłości na forum Rady ds. Systemu Płatniczego.

Propozycje zmian w zakresie trybu rozliczania dokumentów obciążeniowych oraz projekt Gospodarczego Obciążenia Bezpośredniego

Przedmiotowa tematyka była prezentowana przez Związek Banków Polskich na posiedzeniach Rady ds. Systemu Płatniczego dwukrotnie: w dniu 30 października i 21 grudnia 2002 r.

Podczas pierwszego z wymienionych posiedzeń przedyskutowano propozycje ZBP, dotyczące obu kwestii.

W dyskusji na temat proponowanych zmian w zakresie trybu rozliczania dokumentów obciążeniowych dominowało negatywne stanowisko jej uczestników w sprawie zawartej w propozycji konieczności wprowadzenia obowiązku akceptacji obciążenia przez dłużnika. Wskazywano na konieczność dokonania podziału szerokiej klasy dokumentów obciążeniowych na mniejsze grupy, zależnie od indywidualnych cech poszczególnych rodzajów dokumentów, co powinno umożliwić zróżnicowanie i zoptymalizowanie sposobu rozliczania przedmiotowych dokumentów.

Wysłunięto koncepcję prezentowania do rozrachunku za pośrednictwem systemu SORBNET rozliczeń z KSR PolCard SA.

W dyskusji na temat projektu Gospodarczego Obciążenia Bezpośredniego (GOBI) wyrażano skrajnie różne poglądy na temat celowości wprowadzania tego nowego instrumentu płatniczego.

Wobec znacznej rozbieżności stanowisk uczestników dyskusji zarówno w sprawach propozycji zmian w zakresie trybu rozliczania dokumentów obciążeniowych, jak i GOBI zwrócono się

do Związku Banków Polskich o ponowne przedyskutowanie i uzgodnienie z bankami stanowiska w przedmiotowej kwestii i zaprezentowanie uzgodnionych koncepcji na posiedzeniu Rady w grudniu 2002 r.

Na posiedzeniu Rady w dniu 21 grudnia 2002 r. ZBP zaprezentował uzgodnioną z bankami propozycję rozliczania dokumentów obciążeniowych występujących w obrocie. W wyniku dyskusji Rada przyjęła propozycje ZBP. W stosunku do rozliczeń płatności z tytułu transakcji realizowanych za pomocą kart płatniczych postulowano uznanie obecnej koncepcji za wersję roboczą i przedyskutowanie w przyszłości docelowej organizacji systemu rozliczeń kartowych w Polsce.

Wynik krótkiej dyskusji na temat projektu Gospodarczego Obciążenia Bezpośredniego potwierdził brak konsensusu wśród członków Rady w sprawie celowości wprowadzenia tego instrumentu. Równocześnie uznano, że nie należy uniemożliwiać zainteresowanym bankom wdrożenia tego instrumentu. W związku z powyższym postanowiono, że grupa zainteresowanych banków wystąpi do Narodowego Banku Polskiego z wnioskiem w sprawie GOBI. Pan J. Stopyra zadeklarował, że NBP przekaze swoje stanowisko w przedmiotowej kwestii w terminie nie przekraczającym dwóch tygodni.

Stanowisko takie, zawierające negatywną opinię NBP w sprawie wprowadzenia GOBI, przekazano ZBP w dniu 30 grudnia 2002 r. Uzasadniono ją tym, że w wariantcie proponowanym przez projektodawców GOBI jest instrumentem niezapewniającym dłużnikowi żadnej ochrony przed ewentualnymi przestępczymi działaniami wierzyciela. Równocześnie zaznaczono, że mimo negatywnej opinii banku centralnego GOBI może być wdrożone przez banki, ale tylko na zasadzie porozumienia międzybankowego i na ich wyłączną odpowiedzialność. W przedmiotowym piśmie zawarto ponadto informację o tym, że wychodząc naprzeciw oczekiwaniom banków NBP zaproponował zmianę do art. 63 ustawy Prawo bankowe, polegającą na zwiększeniu kwoty polecenia zapłaty w relacjach między osobami prawnymi do 50.000 euro i jest gotów poprzeć koncepcję skrócenia okresu odwoławczego do 3 dni.

Księgowe zamknięcie roku 2002 w bankach

Na posiedzeniu w dniu 21 marca 2002 r. Rada przedyskutowała harmonogram przeprowadzania rozliczeń w dniu 31 grudnia 2002 r., przedstawiony przez Krajową Izbę Rozliczeniową SA w odpowiedzi na postulat banków, dotyczący skrócenia dnia rozliczeniowego 31 grudnia 2002 r. Zgodnie z tym harmonogramem, w dniu 31 grudnia 2002 r.:

- miał nie funkcjonować system SYBIR, co oznaczało, że banki nie przyjmowałyby zleceń za pośrednictwem tego systemu,
- zlecenia miałyby być obsługiwane przez tzw. ścieżkę SYBIR-IMBIR, tj. dokumenty papierowe byłyby przekształcane na komunikaty w systemie ELIXIR,
- w systemie ELIXIR zaproponowano rozwiązanie alternatywne: albo dwie sesje rozliczeniowe z rozrachunkiem odpowiednio o godz. 10.30-11.00 i o godz. 14.30-15.00, albo jedna sesja rozliczeniowa z rozrachunkiem o godz. 10.30-11.00.

Przyjęcie harmonogramu wymagało akceptacji Zarządu NBP.

W dyskusji zaznaczono, że Narodowy Bank Polski jest skłonny zaakceptować propozycję KIR SA, obejmującą dwie sesje rozrachunkowe w systemie ELIXIR. Zaznaczono jednak, że NBP pełni rolę agenta rozliczeniowego dla budżetu państwa, toteż będzie mógł zająć ostateczne stanowisko w sprawie propozycji harmonogramu po przeprowadzeniu odpowiednich konsultacji z Ministerstwem Finansów. W związku z powyższym postanowiono powołać zespół roboczy, złożony z przedstawicieli MF, ZBP, NBP i KDPW SA, i powierzyć mu zadanie wypracowania stanowiska w przedmiotowej sprawie.

Na posiedzeniu Rady w dniu 13 czerwca 2002 r. poinformowano o tym, że w wyniku prac zespołu osiągnięto porozumienie, zgodnie z którym Ministerstwo Finansów wyraża warunkową zgodę na zaakceptowanie propozycji KIR SA w sprawie organizacji rozliczeń i rozrachunków międzybankowych w dniu 31 grudnia 2002 r. w wariantcie z dwiema sesjami rozrachunkowymi w systemie ELIXIR. Wyjaśniono, że Ministerstwo Finansów zajmie ostateczne stanowisko w przedmiotowej kwestii po oszacowaniu dochodów budżetu w 2002 r., tj. we wrześniu 2002 r. W związku z powyższym postanowiono odłożyć kwestię rekomendacji Rady w sprawie organizacji rozliczeń i rozrachunków międzybankowych do jej wrześniowego posiedzenia.

Wobec ostatecznej, pozytywnej opinii Ministra Finansów w sprawie akceptacji przez MF harmonogramu rozliczeń i rozrachunków międzybankowych w dniu 31 grudnia 2002 r. w wariantcie przyjętym warunkowo na posiedzeniu Rady w dniu 13 czerwca 2002 r. Rada postanowiła w dniu 12 września 2002 r. rekomendować przedmiotowe rozwiązanie Zarządowi NBP.

Zarząd Narodowego Banku Polskiego na posiedzeniu w dniu 19 września 2002 r. zaakceptował to rozwiązanie, co umożliwiło następnie Radzie Nadzorczej Krajowej Izby Rozliczeniowej SA podjęcie odpowiedniej uchwały w sprawie harmonogramu funkcjonowania systemów KIR SA w dniu 31 grudnia 2002 r.

2.2.4. Opinie Rady na temat opracowań przeznaczonych do przedłożenia Zarządowi NBP

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2001 r.

Rada przyjęła przedstawiony przez Departament Systemu Płatniczego NBP materiał *Ocena funkcjonowania systemu płatniczego w II półroczu 2001 r.* bez uwag i zastrzeżeń.

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2002 r.

Rada przyjęła przedstawiony przez Departament Systemu Płatniczego NBP materiał *Ocena funkcjonowania systemu płatniczego w I półroczu 2002 r.* bez uwag i zastrzeżeń.

2.2.6. Informacje do wiadomości członków Rady, przekazywane przez NBP

W okresie sprawozdawczym Narodowy Bank Polski przekazywał członkom Rady do wiadomości kwartalne *Informacje o rozliczeniach pieniężnych i rozrachunkach międzybankowych*, przygotowywane przez Departament Systemu Płatniczego NBP.

Ponadto Departament Systemu Płatniczego NBP przekazał członkom Rady w roku sprawozdawczym następujące opracowania:

- raport *Payment and securities settlement systems in accession countries (Blue Book)*, wydany przez EBC w sierpniu 2001 r.,
- *Zalecenia dla systemów rozrachunku papierów wartościowych*, opublikowane w listopadzie 2001 r. przez Komitet ds. Systemów Płatności i Systemów Rozrachunku (CPSS), działający pod auspicjami BIS, oraz Komitet Techniczny Międzynarodowej Organizacji Komisji Papierów Wartościowych (IOSCO) w tłumaczeniu na język polski.

3. Podsumowanie

W 2002 roku Rada prowadziła działalność odpowiadającą zakresowi jej zadań, określone w *Uchwale Nr 14/98 Zarządu NBP z dnia 1998 r. w sprawie powołania przy Zarządzie Narodowego Banku Polskiego organu opiniodawczo-doradczego o nazwie Rada ds. Systemu Płatniczego*.

W omawianym okresie, podczas pięciu posiedzeń, Rada rozpatrzyła zagadnienia objęte dwudziestoma pięcioma tematami, realizując w pełni *Roczny plan pracy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2002 r.*

Materiały do dyskusji zostały opracowane głównie przez NBP i ZBP, w kilku przypadkach przez KIR SA, KDPW SA i Ministerstwo Finansów.

W porównaniu z ubiegłymi latami, w działalności Rady w roku sprawozdawczym można dostrzec wyraźny wzrost znaczenia zagadnień o charakterze strategicznym i systemowym.

W dyskusjach dominowały różnorodne aspekty związane z przyszłym członkostwem Polski w Unii Europejskiej, a następnie w UGiW.

W obszarze związanym z formami pracy Rady odnotowano umocnienie się tendencji do powoływania zespołów i grup roboczych w przypadkach, gdy określone zagadnienia wymagały dokonania bardziej szczegółowych analiz lub konsultacji albo też uzgodnień w szerszym gronie ekspertów.

Podobnie jak w latach ubiegłych, Rada stanowiła forum wymiany informacji, poglądów i opinii w sprawach istotnych dla funkcjonowania polskiego systemu płatniczego. W powyższych kwestiach Rada wypracowywała wspólne opinie, stanowiska i wnioski oraz inicjowała działania niezbędne do realizacji uzgodnionych i przyjętych propozycji, pełniąc rolę koordynatora działań Narodowego Banku Polskiego, Związku Banków Polskich oraz innych podmiotów-uczestników polskiego systemu płatniczego.

Rada ds. Systemu Płatniczego zwraca się do Zarządu Narodowego Banku Polskiego z wnioskiem o przyjęcie niniejszego sprawozdania.

**Członkowie Rady ds. Systemu Płatniczego oraz osoby zastępujące członków Rady
w 2002 roku**

1. **Jerzy Stopyra** - Przewodniczący Rady, Pierwszy Zastępca Prezesa NBP
2. **Andrzej Topiński** - Wiceprzewodniczący Rady, Prezes Zarządu Związku Banków Polskich
3. **Jacek Bartkiewicz** - Członek Rady, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów
(do 23 lipca 2002 r.), Prezes Zarządu Banku Gospodarki Żywnościowej
SA (od 4.09.2002 r.)
4. **Andrzej Cichy** - Członek Rady, Prezes Zarządu Bankowego Przedsiębiorstwa
Telekomunikacyjnego TELBANK SA
5. **Jan Czekaj** - Członek Rady, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów (od 24.07.2002 r.)
6. **Bartosz Drabikowski** - Zastępujący Członka Rady, Zastępca Dyrektora Departamentu
Instytucji Finansowych w Ministerstwie Finansów (od 15.05.2002 r.)
7. **Wojciech Kostrzewa** - Członek Rady, Prezes Zarządu BRE Banku SA
8. **Elżbieta Kuzio** - Członek Rady, Prezes Zarządu PolCard SA
9. **Robert Kaczmarek** - Zastępujący Członka Rady, Dyrektor Zarządzający Pionem Operacji
Powszechnej Kasy Oszczędności - Banku Polskiego SA
(od 06.12.2002 r.)
10. **Leszek Kwiatek** - Członek Rady, Dyrektor Generalny PPUP Poczta Polska
11. **Michał Machlejd** - Członek Rady, Prezes Zarządu Banku Gospodarki Żywnościowej SA
(do 3.09.2002 r.)
11. **Henryk Okrzeja** - Zastępujący Członka Rady, Wiceprezes BRE Banku SA
12. **Sabina Olton** - Zastępująca Członka Rady, Wiceprezes Zarządu Banku Polska Kasa Opieki
SA
13. **Tadeusz Oldakowski** - Członek Rady, Prezes Zarządu Krajowej Izby Rozliczeniowej SA
14. **Henryka Pieronkiewicz** - Członek Rady, Prezes Zarządu Powszechnej Kasy Oszczędności -
Banku Polskiego SA (do 19.06.2002 r.)
15. **Andrzej Podsiadło** - Prezes Zarządu Powszechnej Kasy Oszczędności - Banku Polskiego SA
(od 20.06.2002 r.)
16. **Elżbieta Pustoła** - Członek Rady, Prezes Zarządu Krajowego Depozytu Papierów
Wartościowych SA
17. **Anna Szulecka** - Zastępująca Członka Rady, Członek Zarządu Krajowego Depozytu
Papierów Wartościowych SA
18. **Maria Wiśniewska** - Członek Rady, Prezes Zarządu Banku Polska Kasa Opieki SA
19. **Adam Tochmański** - Sekretarz Rady, Dyrektor Departamentu Systemu Płatniczego
Narodowego Banku Polskiego

Roczny plan pracy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2002 roku

I. Marzec

1. Sprawozdanie z działalności Rady ds. Systemu Płatniczego w 2001r. (NBP)
2. Omówienie i przyjęcie Roczego planu pracy Rady ds. Systemu Płatniczego w 2002r. (NBP)
3. Projekt ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych (Ministerstwo Finansów)
4. Projekt zarządzenia Prezesa NBP w sprawie sposobu numeracji rachunków bankowych prowadzonych w bankach (NBP)
5. Problematyka formularzy dla płatności podatkowych oraz ocena zasadności wykorzystania przez Ministra Finansów delegacji zawartej w art. 63h ustawy Prawo bankowe do określenia, w drodze rozporządzenia, wzoru formularza polecenia przelewu/wpłaty gotówkowej (ZBP)
6. Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2001r. (NBP)
7. Księgowe zamknięcie roku 2002 w bankach (ZBP)

II. Czerwiec

1. Działania na rzecz zastąpienia w obrocie międzybankowym operacji opartych o dokument papierowy operacjami elektronicznymi, w tym projekt harmonogramu zakończenia eksploatacji systemu SYBIR (KIR S.A.)
2. Działalność Poczty Polskiej w zakresie rozliczeń pieniężnych i obrotu gotówkowego (Poczta Polska)
3. Propozycje zmian w zakresie trybu rozliczania dokumentów obciążeniowych oraz projekt Gospodarczego Obciążenia Bezpośredniego (ZBP)
4. Przygotowanie do wdrożenia podpisu elektronicznego (ZBP)
5. Rozwój systemu SORBNET w latach 2000-2001 oraz kierunki jego rozwoju w przyszłości (NBP)

III. Wrzesień

1. Omówienie wdrażania ustawy o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami wraz z aktami wykonawczymi (Ministerstwo Finansów)
2. Rola Narodowego Banku Polskiego w zakresie nadzoru nad systemami płatności (NBP)
3. Ocena polskiego systemu płatniczego z punktu widzenia zasad zawartych w raporcie Banku Rozrachunków Międzynarodowych „Core principles for the systemically important payment systems” (NBP)
4. Ocena polskich systemów rozrachunku papierów wartościowych z punktu widzenia zasad zawartych w raporcie Banku Rozrachunków Międzynarodowych „Recommendations for Securities Settlement Systems” (KDPW S.A. + NBP)
5. Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2002r. (NBP)

IV. Grudzień

1. Izby rozliczeniowe w realizacji płatności transgranicznych (KIR S.A.)
2. Internet w rozliczeniach międzybankowych (KIR S.A.)
3. Analiza nowych produktów oraz systemów teleinformatycznych w rozliczeniach bezgotówkowych oraz zagrożenia związane z przestępstwami dokonywanymi za ich pomocą (Ministerstwo Finansów)